

SJÓNARMÍÐ

Færøyene utfordringer som oljenasjon, og mediernes

Av Arnt Even Bøe

journalist i Stavanger
Aftenblad

Dersom Færøyene har ambisjoner om å bli en oljenasjon, holder det ikke med myndighetskontroll og et deltakende næringsliv. Befolkningen må også få vite hva som foregår.

Fredag 16. november 2001 kan bli stående som en viktig dato i færøysk historie. Selv satt jeg på flybussen på vei til Torshavn. Anledningen var en forespørsel fra Nordisk Journalistcenter i Århus om jeg kunne arrangere et kurs i oljejournalistikk på Færøyene. Det var boret to tørre hull på færøysk sokkel og nå holdt de visstnok på med et tredje.

Funnet

Og så da, i flybussen denne mørke novemberkvelden kommer radionyhetene kl. 18.00: Amerada Hess har funnet olje. Det var ikke nødvendig å kunne færøysk for å skjønne budskapet. Det første jeg tenke, var den utrolige timingen i forhold til kurset. Men etter ti dager på Færøyene og to uker hjemme i Stavanger melder det seg følgende refleksjon:

Færøyene er på mange måter nå der Norge var for 30 år siden. Det er påvist olje, funnet er sannsynligvis drivverdig og blir utbygd. Det vil også være sensasjonelt om det i årene som kommer ikke blir funnet mer olje på færøysk sokkel. Da blir myndighetenes viktigste oppgave å regulere tempoet, av hensyn til færøysk økonomi, sysselsetting og kultur. Med en prosent av Norges befolkning trenger Færøyene bare finne 10 prosent av Norges olje for at de samfunnsmessige konsekvensene skal bli overveldende.

Hvilket tempo?

Spørsmålet blir da i hvilket tempo oljen skal utvikle seg og i hvilken grad Færøyenes befolknings skal involveres. Tempoet styres best i konsesjonsrundene med antallet nye leteopp-gaver. Involveringen styres av landets politiske myndigheter. Det er to ytterpunkter: Å la den internasjonale oljeindustrien ta seg av alt, mens staten nøyer seg med rollen som tilsynsmyndighet og skatteoppkrever. Eller å stille krav og legge forholdene til rette for et visst nasjonalt engasjement.

Ut fra kravet om at alle

Arnt Even Bøe stóð fyrri skeiði í oljujournalistikki í Nordurlandahúsinum um sama mundið sum kunngjört varð, at Amerada Hess hevði funnið olju

varer og personer tilknyttet oljevirksomheten skal gå via færøysk havn, er involveringslinjen allerede valgt. Det betyr ikke at kontraktene allerede er vunnet. Men det burde åpne seg muligheter for færøysk næringsliv på leverandørsiden, for eksempel knyttet til den delen av utstyrsleveransene hvor olje og fiskerier har mye til felles.

Ungdommens utfordring

Men den mest spennende biten ligger hos ungdommen som med Færøyene som oljeprodusent vil få anledning til å delta i en utrolig krevende og utfordrende global virksomhet. I Norge sier vi ofte at den mest verdifulle og langsiktige delen av petroleumsformuen ligger i hodene til de nordmenn som jobber i bransjen. Det samme kan skje på Færøyene: Ungdommen kan via sitt arbeid i oljeselskapene eller leverandørindustrien tilføre Færøyene en kapital som kan videreutvikles i årtier etter at oljen tar slutt. Moderne oljevirksomhet er spisskompetanse innen et bredt spekter, fra geologi, via transport, logistikk, fysikk og kjemi, informasjons- og kommunikasjons teknologi til markedsføring, estetikk og politikk. Anvendelsesområdet er nesten ubegrenset, arenaen er kloden.

Medias rolle

Men olja har også andre sider. Uten en våken og kvalifisert presse, vil oljevirksomheten på Færøyene framstå som en mystisk og utilgjengelig maskin det kommer penger ut av. Dersom ikke folk flest gis en mulighet til å følge med

i det som foregår på sine egne premisser, vil det oppstå vrangforestillinger og myter. Det blir også lettere for oljeselskapene å sluntre unna sine forpliktelser, mens myndighetsforvaltningen av virksomheten ikke vil få det nødvendige korrektiv fra journalister som står fritt til å stille alle mulige spørsmål, og som kan gå i dybden for å finne ut hva som egentlig foregår.

Internasjonalt

Sånn sett skiller ikke oljevirksomheten seg i prinsippet fra noe av det andre som foregår i samfunnet. Men i praksis blir den

journalistiske utfordringen overveldende. Mye kan selvfølgelig gjøres med utgangspunkt i Færøyene og landets egen oljevirksomhet, men uten den internasjonale dimensjonen i tillegg kan journalistikken lett bli overfladisk og villedende.

Når olja kommer er det selvfølgelig viktig å følge prisene på boligmarkedet og trendene i arbeidslivet på hjemmebane, både på godt og vondt. Men det er også avgjørende viktig at media vet hva selskapene står for internasjonalt, innen miljø og sikkerhetssektoren for eksempel. Hvorfor er Amerada Hess er på vei vekk fra norsk sokkel og inn på Færøyenes? Er strategien tidlig inn og tidlig ut? Og hva betyr det for letevirsomheten på Færøyene at Phillips slår seg sammen med Conoco?

Krig og rikdom

Olje er verdens viktigste handelsvare. Den fører til globale politiske allianser, den fører til krig, til fattigdom og ubegripelig rikdom. Uten olje stanser kloden. Men om vi ikke snart finner nye mer miljøvennlige energibærere, truer utslippene av klimagassene fra de fossile brenslene med å endre de globale økosystemene. Det kan truer menneskehetens framtid. Som oljeprodusent blir Færøyene plutselig en del av Kyoto-problemene. Steinalderen tok ikke slutt av mangel på stein. Også

oljealderen vil ta slutt før oljen gjør det. Gass blir broen til det forurensningsfrie hydrogensamfunnet. Ikke om 100 år, men kanskje innen 10.

–Hvor lenge varer oljen, spør folk.

En del av svaret ligger i prisen. Jo høyere oljeprisen er, dess mer olje blir det lønnsomt å finne og produsere.

Da blir følgende spørsmål relevante: Hva bestemmer oljeprisen? Hvilken rolle spiller Opec? Hvorledes skal Færøyene som oljeprodusent forholde seg til Opecs anmodninger og pressmidler i forhold til produksjonskutt?

Hvem skal informere om dette, finne problemene og belyse dem? Hvor skal debatten foregå om ikke i mediene? Spørsmålene er mange, ofte umulige å svare korrekt på. Men de må stilles. Folket må informeres for å være delaktige i utformingen av sin egen framtid.

Riyadh og Baku

Den jobben er våkne og velkvalifiserte journalister de beste til å gjøre. Og de klarer det aldri uten at de selv kjenner det store spillet og spillerne. Det lærer de ikke i Torshavn eller i Klaksvik. Det lærer de i Aberdeen, Stavanger, Houston, Moskva, Riyadh, Baku og alle de andre stedene hvor premissene legges.

Færøyske myndigheter og forvaltere har ikke bare

et ansvar for å styre oljeselskapene og legge til rette for nasjonalt næringsliv. De har også et ansvar for at landets media kan gjøre jobben sin på en kvalifisert og meningsfull måte.

Det enkleste og mest nærliggende for myndighetene er å bidra til at nyhetene fra færøysk sokkel kommer fra Torshavn og ikke fra Stavanger eller Aberdeen. Men etter mitt syn må det også være en oppgave for myndighetene å legge forholdene til rette slik at færøyske journalister kommer seg ut i verden for å knytte kontakter, lære og forstå.

Pressestipender

Derfor oppfordrer jeg Lagtinget eller andre til å etablere en stipendordning for færøyske medier som gjør dem i stand til å ta sin del av utfordringene samfunnet vil bli stilt overfor når oljevirksomheten kommer for fullt. Journalistene integritet i forhold til en slik ordning kan enkelt ivaretas dersom medias egne organisasjoner sørger for tildelingen. Men det haster. Når oljevirksomheten er etablert, kan det være for seint.

Lykke til.

Føroyskir journalistar á skeiði í oljujournalistikki í Nordurlandahúsinum